

Informatieflyer pakket Leren leren vso dagbesteding en arbeid

1) Doelgroep

Het pakket Leren leren is bedoeld voor leerlingen in het Voortgezet Speciaal Onderwijs (VSO) die de leerwegen Dagbesteding en Arbeid volgen. Het pakket Leren leren kan gebruikt worden door docenten en klassenassistenten die kennis en vaardigheden hebben op het gebied van het ontwikkelen van leren leren.

2) Doel

Het hoofddoel van het pakket Leren leren is het in kaart brengen van de vaardigheden en de ontwikkeling van uw leerlingen op het gebied van leren leren.

De praktische opdrachten geven u de mogelijkheid om:

- individuele leerlingen nader te bekijken op hun vaardigheden van leren leren.
- leerlingen te volgen in hun ontwikkeling op het gebied van leren leren.

3) Opzet

Het pakket Leren leren bestaat uit deze handleiding, een serie praktische opdrachten met beoordelingsformulieren en een digitale rapportagemodule.

De praktische opdrachten bestaan elk uit een afnamekaart voor de leerkracht en een opdrachtenkaart voor de leerling. De opdrachtenkaarten zijn er op drie niveaus: variant A, B en C. Een praktische opdracht afnemen duurt 15 tot 45 minuten (inclusief beoordeling).

Bij elke praktische opdracht vult u de set beoordelingsformulieren in. In totaal gaat het om 17 observatiepunten. De resultaten op de praktische opdracht geven u handreikingen om leerlingen naar een hoger niveau van leren leren te begeleiden.

4) Praktische opdrachten

We richten ons met het pakket Leren leren op het **zelfstandig werken** (tijdens de les). Leerlingen hebben vaak moeite met het toepassen van praktische vaardigheden bij een nieuwe opdracht of in een nieuwe situatie. Hiervoor heeft de leerling vaardigheden van leren leren nodig.

Inhoud Praktische opdrachten

Elke afname bestaat uit vier fasen, namelijk:

- 1) Oriënteren: begrijpen waar de opdracht over gaat;
- 2) Vorbereiden en Plannen: nadenken voor je begint én de werkzaamheden voorbereiden;
- 3) Uitvoeren en Monitoren: nadenken terwijl je bezig bent én in de gaten houden of je bereikt wat je wilt bereiken;
- 4) Evalueren en Reflecteren: controleren of je hebt bereikt wat je wilde bereiken én terugkijken op en leren van de manier waarop je het hebt aangepakt.

Daarnaast worden een aantal aspect van de werkhouding van de leerling bekeken, namelijk:

- Aandachtig werken
- Gemotiveerd werken
- Werken zonder gedragsproblematiek

Type praktische opdrachten

In onderstaande tabel staat welke praktische opdrachten in het pakket Leren leren zijn opgenomen.

Sector/ vakgebied	Opdrachten met elk een A-, B- en C-variant	Parallelopgdrachten
Zorg & Welzijn	tosti maken	sandwich maken
Economie	boek inpakken	cadeau inpakken
Techniek	doosje van karton maken	vierkant doosje maken
Groen	bloemstuk met vlinder	bloemstuk met dennenappel

Beoordelingsformulieren

Bij de praktische opdrachten horen vier korte beoordelingsformulieren:

- Formulier 1: Beoordeling van vaardigheden tijdens de oriëntatie en voorbereiding van de opdracht (fase 1 en 2);
- Formulier 2: Beoordeling van vaardigheden tijdens de uitvoering van de opdracht (fase 3);
- Formulier 3: Beoordeling van vaardigheden van reflectie en evaluatie nadat de opdracht is uitgevoerd (fase 4);
- Formulier 4: Beoordeling van werkhouding: aandachtig werken, gemotiveerd werken en werken zonder gedragsproblematiek (na de opdracht).

De beoordelingsaspecten

De beoordelingsformulieren zijn geschikt voor alle opdrachten. Met de beoordelingsformulieren kunt u op een glijdende schaal aangeven in welke mate de leerling de vaardigheden van leren leren beheerst.

Een leergesprek voeren

Aan het einde van fase 1 en 2 én tijdens fase 4 voert u een kort leergesprek met de leerling. Deze gesprekken hebben mede tot doel de vaardigheden van leren leren (ter plekke) verder te ontwikkelen.

Het volgen van de ontwikkeling van leren leren

Met het pakket Leren leren kunt u bepalen hoe vaardig een leerling is op het gebied van leren leren en hoeveel hulp hij of zij in het vervolgtraject nodig zal hebben. Door na enige tijd een tweede opdracht af te nemen, kunt u vaststellen in hoeverre de vaardigheid in leren leren vooruit is gegaan (en hoeveel de leerling van de eerste afname en het daarop volgende onderwijs in leren leren geleerd heeft).

5) Anders toetsen

Helpen mag

U neemt de praktische opdrachten uit het pakket Leren leren op een andere manier af dan u bij 'gewone' schriftelijke of digitale toetsen gewend bent. Dat komt doordat onderwijzen, leren en toetsen in dit pakket één geheel vormen. De praktische opdrachten zijn zo ontwikkeld dat leerlingen de ruimte krijgen om fouten te maken en daarvan te leren. Als een leerling tegen een probleem aanloopt en er op eigen kracht niet uitkomt, mag u de leerling helpen. Doordat onderwijzen, leren en toetsen volledig op elkaar zijn afgestemd, kunt u de ontwikkeling van de vaardigheden optimaal verder begeleiden.

Inzicht in leerpotentieel

In het kader van leren leren is het minder relevant om te weten wat een leerling in een (kunstmatige) testsituatie kan. Veel belangrijker lijkt het om te weten wat het leerpotentieel van de leerling is, dit wil zeggen wat een leerling met hulp van een betrokken en deskundige volwassene in een natuurlijke setting kan bereiken en hoeveel en welke hulp en begeleiding daarvoor in het vervolgtraject nodig zijn. De feedback die de leerling tijdens de afname van de leerkracht krijgt, is een belangrijk middel om zijn leerprestaties te bevorderen.

Voordelen voor de leerling

- 1-op-1 aandacht voor de leerling heel prettig.
- Veilige situatie: fouten maken is niet erg.
- Krijgt de mogelijkheid om nog meer te laten zien wat hij kan (uit zichzelf én na hints).
- Krijgt meer inzicht in zijn eigen kunnen én in wat hij nog meer kan met een (of enkele) (kleine) aanwijzing(en). (Voor de leerling wordt zichtbaar dat bij leerbaar is.)
- Door het nagesprek blijft de opgedane (leer)ervaring beter hangen. De leerling kan daarop voortbouwen.
- Goed voor de opbouw van het zelfvertrouwen van de leerling.

Voordelen voor de leerkracht

Leerkracht krijgt tijdens de afname informatie over

- hoe de leerling leert,
- waar hij problemen mee heeft,
- hoe hij die oplost en
- in welke mate hij daarbij vaardigheden van leren leren toepast.

6) De basis van het pakket Leren leren

In het pakket Leren leren sluiten we zo goed mogelijk aan bij de onderwijspraktijk.

- Bij zelfstandig werken word vaak 'de BOL/EIM-methodiek' gebruikt of de Feuerstein-methodiek. Zie bijvoorbeeld de publicaties van:
 - 'Den Besten, C., & Vulpen, A. (2013). *Begeleid ontdekkend leren: Het Eigen Initiatief Model in zes stappen*. Amsterdam: Boom Nelissen.
 - Timmer, J.T. , Dekker, K.A. , & Voortman, H. (2009). *Eigen initiatief model: theorie en toepassing*. Utrecht: Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn.
 - Dijk, P. van, & Doorn, E. van (2004). *Ontwikkelingsgericht begeleiden in alledaagse situaties*. Amsterdam: Boom Nelissen.
- Daarnaast sluiten we aan bij de Leergebiedoverstijgende kerndoelen van het nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling (SLO) en de uitwerking daarvan in de leerlijnen Voorbereiding op Dagbesteding en Arbeid van de CED-Groep
- Verder baseren we ons op relevante literatuur op het gebied van 'leren leren, 'executieve functies' en 'metacognitie'.